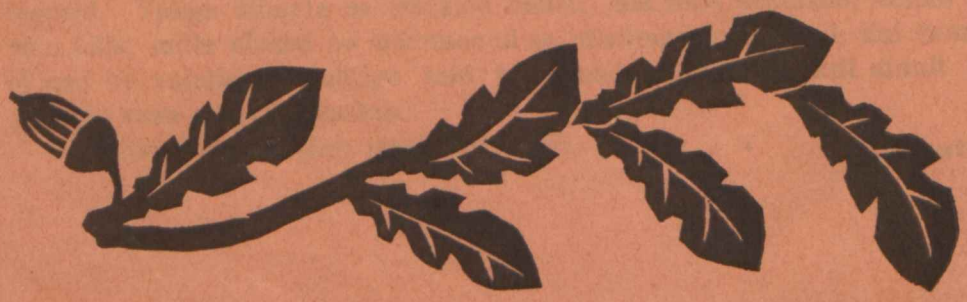

Sisukord:

Saateks - toimetus
„Saatekohi“ - J. Ranna
- J. Ranna, Eesti
„Pala“ (Kõrke) - P. Bask
- A. Liisa, Kõne-
stus, Märkmeliste

✓
HÕIGE
1937

Sisukord:

Saateks — toimetus. / „Keemiatunnis“ — S. Vaasa /
„Saanisõit“ — J. Ranne. / „Väike ametnik“ — P. Evik.
* * * — J. Ranne. / „Eesti hümn ajaloost“ — E. Ehala.
„Palu“ (katkend) — P. Evik. / „Õpilaskonna taotlus-
test“ — A. Lillak. / Kõnevõistlus Petseri Ühisgümnaa-
siumis. / Märkmeid meie kooli õpilasorkestrist.

HÕIGE

PETSERI ÜHISHUMANITAAR- GÜMNAASIUMI JA KESK- KOOLI AJAKIRI

KEVAD 1937

MS 306513

S A A T E K S.

„Noorte päralt on tulevik“, see on lause, mida tunneme kõik. Kuid ometi pole seda iialgi liiga palju korratud. See on tõde, see on vajadus, sest noored on need, kes viivad elu edasi, kes jätkavad tööd seal, kus lõpetasid vanad, kui rauges nende jõud või kutsus neid ära paratamatu surm. Noored on need, kelle käsi ja päid, kelle julgust, ettevõtlikkust ja idealismi vajab elu. Nende tegusid ei varjuta veel ebaõnnestumistest tekkinud pessimism, nende julgust ei pidurda veel praktilisuse ängistavad raamid, nende püüet töötada oma rahva ja kogu inimühiskonna heaks ei seo tardunud traditsioonid. Nad ei tee mitte ainult seda, mida nad peavad, vaid nad tunnevad tarvet lennata kõrgemale igapäevsusest, haarata päikesi, mille püüdmisest on väsinud teised. Uuesti tungitakse nende ideaalide poole, mille poole püüdlemisel nõrkas eelmise põlv.

Eesmärgile jõudmiseks on aga tarvis tahet, püsivust ja jõudu. Kuid ka seda peetagu alati meeles, et ei suudeta korraga ette võtta lendu kõrgusisse, esimene lend sünnib ikka lähimale oksale. Et jõuda kord kaugemale, selleks on vaja püsivat harjutamist, selleks on vaja tööd ja hoolt. Midagi ei sünni ainult heast tahtest, kui sellega ei käi kaasas tegu; midagi ei sünni jumalikust andest, kui ande omaja ei taha näha vaeva. Väikesed ebaõnnestumised ei tohi veel saada hädaohtlikuks tööle.

Kooliajakiri tahab pakkuda üht võimalust, kus noored saavad sirutada välja oma tiibu, teha esimesi lennukatseid, selgitada oma vaateid ja mõtteid, et siis julgustatuna, karastatuna alata oma lendu tugevamais tuulelilledes.

Noored, teie olete oma rahva ja riigi lootus, teilt oodatakse õilsaid tegusid. Valige ülimate eesmärkide vahel, mis teile seatakse, heitke kõrvale kõik, mille alused on kõdunenud ja püstitage uued töed, kui tunnete, et nad on vajalised. Juhtigu teid kõrgemad põhimõtted kui ainult oma isikliku kasu silmaspidamine.

Üksikisik kaob, jääb järele tema töö.

Toimetus.

Saanisõit.

Täna mu aknale koputad vara,
mul teha ju lubasid toreda sõidu.
Sa ise mu rusikad kindaisse topid
ja juba me jookseme õuele võidu.

Hopp — reele mu tõstad ja plaksutad piitsa.
Külm alles on varane hommikutund.
Ah — su sinises käpikus auku näen väikest
ja mütsil sul karvasel terake lund!

Näe, lumele pillutud käputäis litreid
ja taevasse kummuli visatud kuu.
Veel tukuvad hangedes lumised hooned
ja unes end raputab härmatund puu.

Vaata, kuis helendab jäätunud jõgi
ja päike on idas kui purpurne kuld!
Oi, poiss karvases mütsis, luba, et karjun,
sest hinges mul sära ja süda täis tuld!

J. Ranne.

KEEMIA TUNNIS.

Klassis on suur sumin. Lapsed on enamasti kõik kohtadel, välja arvatud mõni üksik, kes nii väga ukse poole piilub, et kas õpetaja ei tule juba. Mõni katsub veel viimasel momendil toppida sõnu mällu, sest kodus polnud aega. — Aga see on ju isegi teada, et sest pole suurt kasu. Klassist puudub 6—8 õpilast. Need on läinud keemia katseklaaside järele. — Ja siis nad tulevad kõik reas, igatühel ikka midagi käes: kellel pudelike, kellel mõni klaastoru jne. Peab ainult midagi olema, et olla ikka asja pärast väljas. Neile järgneb keemia õpetaja Merivee.

Korraga on klass haudvaikne. Kõik seisavad püsti. Vaevalt jõuab Merivee laua juurde, kui juba Seeder istub.

„Mh, kes teid lubas istuda?“

Seeder tõuseb üles nagu välk ja katsub oma vabanduseks rääkida: „Teie noogutasite peaga ja mina sain kohe aru, et tuleb istuda, aga teised ei saanud.“ — „Nii,“ arvab Merivee, „nüüd saage teised aru, et tuleb istuda, ja Seeder saab nüüd aru, et tuleb seista.“

Kõik peale Seederi istuvad.

Üks poiss kõhkleb, kõhkleb veidi, tõstab aga siiski käe üles. Sellest julgust saades kerkib kuskil ka teine käsi.

„Mis teil on ütelda?“ küsib Merivee.

„Palun vabandust, ma pole tänaseks õppinud.“

„Aga mis siis viga oli, et ei saa-

nud õppida? Mis mured siis teil hingel olid? Perekonda pole, leivamuret ka veel ei ole. . .“ — „Pea valutas,“ segab poiss vahele. „Või pää valutas, mis tal siis viga oli? Kas käisite randevuul ja külmetusite ära, või mis? Noh istuge — ja mis siis teiega juhtus?“

„Elekter oli rikkis, ei saanud õppida,“ teatab poiss.

„Või elekter oli rikkis, aga mis te päeval tegite, kui ei õppinud?“ pärib Merivee.

„Jaa, ma ei teadnud, et elekter ei põle, päälegi on päev nüüd nii lühike, et vaevalt jõuad koolist koju, nii on varsti pimegi juba.“

„Vaata, vaata, mis te siis sel pikal õhtul tegite, käisite tütarlapsesega kinos või jalutamas, mis?“

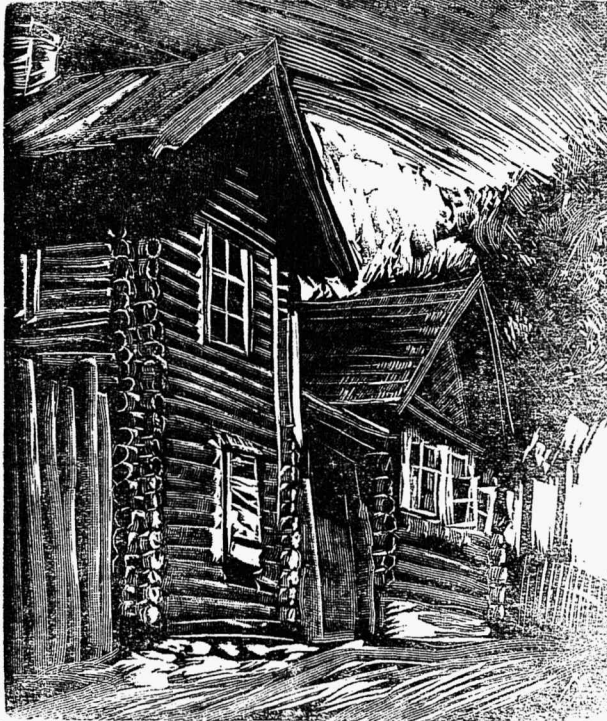
„Ei käinud, magama läksin,“ vaidleb poiss.

„Aga te ei näi ju sugugi nii väga puhanud inimese moodi, vajute ikka seina vastu, justkui poleks magada saanud. Näidake siis, et magasite terve õhtu ja öö ja ärge toetage seina, vaid istuge, nagu on õpilase kord ja kohus.“

Hakatakse katseid tegema. Merivee teeb tahvlile märkusi katsest ja seletab tulevast tundi. Seeder on saanud ka loa istuda.

Merivee lõpetab seletamise ja klass on jälle surmvaikne. Siis otsib Merivee midagi oma põuetaskust. Viimaks tuleb sealt välja kurikuulus numbriraamat.

Ta otsib seal nimeses ja juba järgmisel minutil lendab pilk üle

A. Möldroo

Majad Petseri vanalinnas (puulõige)

prillide Krustinile. See katsub veel vaadata raamatusse, kuid juba kõlab ta nimi klassis kui surmakutse. Vähemalt väesel Krustinil on säärane tunne.

„No, Krustin, tulge, tulge kiiremini siia, no mis te seal veel viivitate, ruttu.“

Krustin venitab end aeglaselt üles. Teeb minnes, nagu oleks millelegi komistanud ja hüüab ühele: „Palju aega on?“ — „Viisteist minutit,“ kõlab ruttu vastuseks. Merivee sihhib oma pilguga ütleja poole, aga ei lausu talle sõnagi, lisab ainult Krustinile: „Näete isegi, et aega on vähe.“ Aga ütleja katsub end Merivee pilkude eest peita teiste selja taha.

Viimaks läheb Merivee aeglaselt pinkide rea vahelt tahapoole. Tagumises pingis istub üks õpilane üksi. Merivee istub tema kõrvale. Kohe lendavad klassis sosinal sõnad, mis aga kõik kuulda on:

„Vaata, kuhu läks!“

„Oi, Aino!“

„Är' räägi rõõmu!“

Kui aga Merivee korra ringi vaatab, on kõik jälle vaikne. Jälle otsib Merivee välja oma numbriraamatu, mille vahepeal oli peitnud põue tagasi, et Krustinile hinnat panna ja tema asemele uut otsida. Ainol on võimalus näha numbreid ja seda ta katsub kobe kasutada, piilub ja passib sinnapoole mis aga saab. Nüüd teised, nähes tema soodsat olukorda,

annavad igati endast märku, et ta nende hindeid vaataks. Aino piilub ka, nii et silmad kõõrdi ja katsub meeles pidada, kelle nimed kätte juhtuvad.

„Noh, Krustin, teie teadmised on väga väikesed, mina pole rahul sellega. Ütelge mulle, Krustin, veelenne viina valem.“

Poiss ei tea sedagi, on nagu tuttav, kuid paraku küll, mitte ei tule meelde.

„Mis? kuidas? teie ei tea viina valemit? Kuidas on see üldse mõeldav, et poiss ei tea viina valemit, seni pole ma veel niisugust näinud.“

„Ta on ju nii mammapoeg,“ kõlab kustki klassist, kuid ei saa aru, kes on ütleva.

„Noh, papapoeg, kuidas on siis selle valemiga?“ küsib Merivee. Kõigil poistel on käed üleval. Esimeses pingis istuvad õpilased on seda Krustinile ka juba meelde tuletanud ja kui Merivee sõrme sihtis Keerumi poole ja see juba vastusega algas, ütles Krustin ise valemi.

„Sooh . . .“ venitab Merivee ja kohe sellepeale:

„Noh, istuge ja õppige viina valem pähe, muidu lasete end välja naerda nagu nüüd,“ ja muigab ise, maalides numbriraamatusse kahte.

Järgmine vaade üle Merivee prillide kuulub Laanele. Too katsub näida võimalikult rahulikuna ega tee väljagi. Merivee vaatab, vaatab tükk

aega, siis venitab jälle: „Noh, härra Laane, kas teie ei jalutaks ette ja ajaks minuga veidi juttu.“

„Ma vabandusin,“ teatab Laane.

Ah teie siis vabandusite, et teil pole lusti minuga juttu ajada. Asjata, mina pole näinud ega kuulnud. Nii siis peate ikkagi tahvi juurde jalutama ja üks jutt maha puhuma. Ette, marss!“

Leeder turtsub oma pingis: „Ime küll, prillid teil ees, aga siiski ei näe.“

„Mis teil, Leeder, on ütlemist? Mina teid praegu jutule ei võta, minu aeg on piiratud, aga pärast räägime teiega. Tunniks ajaks jääte peale teisi siia.“

Laane püüab õhust sõnu, mis etteütlemisel temani jõuavad ja kordab neid, kuid sellest tuleb ainult segane mulin. Õnneks tiriseb aga kell. Klassis tõuseb kihin ja kahin.

„Rahu!“ müristab Merivee üle prillide vaatades. Küsib veel Laanelt ühe küsimuse, kuid see jätab talle vastuse võlgu.

„Nii, nii, Laane, aeg oleks õppima hakata, sest kui teie nüüd ei külva, mida te siis lõikate lõikuse ajal, nalga jääte omadega.“

Ja Merivee maalib ka teise kahe oma numbriraamatusse ja väljub oma „kompaniiga“, kes kannavad toodud asjad tagasi.

S. Vaasa.

Väike ametnik.

Nagisev külm pureleb reejalastega, vihiseb voorimehe piits, nähvides õhku, aeglaselt sörgib hobune läbi linna. See on talv. Telefonitraadid härmatises nagu hiigla-draakoni luustik kütunitavad postilt postini. On külm. Õhk nagu teras, selge ja krõbe.

Näe, sääl sammub pika härmas habemega vanamees, tatsudes ettevaatlikult kõnniteel. Vanal vanad jalad, ega või kunagi kindel olla, et ei komista, eriti veel talvel. Ta on lõbusanõoline taat, kuuehõlmad laia rihmaga kõvasti ligi keha tõmmatud, labakindad käes, jänesenahkne müts peas, nii astub ta. Näib, nagu oleks tal aega laialt, vahib vitriinidele asetatud asju, uurib ligilisatud paberilipakailt hindu ja mõtleb taas: „Jah, eks see kauplemine ole puha juuti mängimine. Oskad kaubelda, see tähendab oskad juuti mängida.“ Vanamehel on mugav vaadelda tänavliiklemist.

Säällippahärra, kaabu surutud viltu pähe, kõravad punased külmast, haarab ikka üht, siis teist kõrva pihku, nähtavasti pole leidnud raha talimütsi ostmiseks. Siin ruttab soojalt rõivastatud proua, kuna noorureid sagib siia-sinna, ninad punased, tõsidus näol.

Söögimaja uksest väljub söönud nägudega inimesi, et rutata tööle. Vanamees kohendab hoovil hobuse tekki ja astub söögimajja. Pooltühi tuba, pisut räpane, põrandal laigud, mis tekkinud jalgadega sissekantud lumelaatsakaist. Kuski tagapool klõbistatakse sööginõusid.

Äkki tunneb vanamees, kuidas

keegi pistab ta taskusse käe ja näpistab saia, mida ta oli ostnud enesele nosida.

„Ah, oled käes!“ põrutab vanamee kurjalt ja tabab käe. Suured kartlikud silmad vaatavad vanamehele otsa. Silmade omanik on pisi-ke, räbalatesse rõivastatud tüdrukuke. Käeke väriseb taadi laias pihus, kuid silmad ei nuta ega palu, vaid ekslevad ja ootavad karistust.

„Anna mulle saia...“ tuleb allasurutud lause kuuldavale.

„Kas sa, väikeloomake, alati toimid nii?“ küsib taat kätt lahti laskmata.

„Alati..., kui... kui olen nii nälgijane. Ema tõreleb, kuid isa õpetas, kuidas seda tuleb teha. Ta teeb ka vahest... nii, kuid ta ei võta saia, vaid raha.“

„Aga miks siis raha?“ küsib vanamees uuesti.

„Raha on hää, raha eest võib osta leiba, silku. Kuiva leiba saab muidugi rohkem. Meie emaga armastame väga kuiva leiba, kuiv leib on hää.“

Taat näeb, kuidas lapse näkku tekibiseteadvust, kõneldes oma ametist ja kuivast leivast. Vanamees muheleb, tõstab räbalapuntrasserõivastatud lapse istmele, laotab ta ette saiakamaka ja liha. Laps haarab söödava ja tahab põgeneda.

„Ei, kuhu sa ruttad, oota nüüd mind ka. Söö, küll meil aega minna. Meil ju mõlemal üks ja seesama tee.“

Tänaval astuvad kahekesi muheleva näoga, nii taat kui ka laps. Laps naeratab isegi mõnele omasarnasele, kui mõni neist möödub. Oli see talle küll õnnelik päev. **P. Evik.**

Too õudne lugu juhtus möödunud laupäeval. Juba lõunalauas tegi ema juttu, et onu Tooma sünnipäev pole enam kaugel ja oleks viimane aeg mõtelda õlletegemisele. Et kui onu Toomas õlut tahab, siis mingu ta ise ja toogu veel tänapäev proua Vaarikult suur tõrs. Onu Toomas tõstis seepeale veel pisut klimbisuppi oma taldrikule ja ütles, et see „saab tehtud“.

Juhtuski siis sedasi, et kui mina parajasti seisin peegli ees ja arutasin igavest probleemi, et kas ma olen meeldiva välimusega või mitte, tekkis tuppna onu Toomas, porgandipirukas käes.

Onu Toomas — noh, ta on tüüp omaette. Ma ei või ütelda, et oleksin temast eriti vaimustatud. Otse vastupidi — pärast toda tõrrelugu ma isegi vihkan teda. Tal on nimelt kummaline arusaamine sellest, kuidas elada kaasinimestele rõõmuks ja perekonnale auks. Tema suurim soov on kedagi kuidagi vihastada. Kui ta saab kedagi marru ajada ja sundida enesele kõiksuguseid asju pähe viskama, tunneb ta, et ta ei eksisteeri asjatult siin Issanda maailmas. — Nüüd ta tuli ja avaldas soovi, et ka mina võiksin tulla tõrre järele proua Vaariku poole. Et Enn, mu vennas, minevat ka ja sedaviisi kolmekesi kujunevat teekond vaadiga üpris lõbusaks, seda enam, et minnakse käruga.

Ma juba haistsin, et nad panevad mu siis muidugi kärü vedama — ja loobusin. Päälegi oli mu tuju halet-

semisväärne, kuna olin äsja leidnud, et mu nina on ikkagi pisut liiga palju püsti ja mu juuste värv kõike muud kui veetlev. Mu kõrvad ei seisa küll pääst eemal, kuid sellest on ikka natuke vähe, et olla õnnelik ja seepärast ütlesin: „Täna, ma tõesti ei taha tulla, vahest ehk veate ise oma kärü.“

Onu Toomas aga vibutas graatsiliselt oma porgandipirukat ja hüüdis: „Armas laps, sa ei kujutle, kui hiiglamoodi lõbus see on! Ja kui õhtul ema veel annab meile südliluid närvida, siis alles näed, kui imeilusasti möödus tänane päev.“ „Mu härra,“ moodustasin ma polaarõhk-konna enese ümber, „ärge unustage, et olen ikkagi daam, päälegi 18-aastane ja ma ei tunne pisematki huvi süldikontide vastu.“ „Hüva,“ ütles onu Toomas, kugistas andumusega oma porgandipiruka ja läks.

Ohoo — mõtlesin ma, või siis nii kergesti loobus ta minust. Lõpuks jõudsin otsusele, et toimisin natuke liiga mõtlematult, sest onu Toomas on ikkagi üsna meeldiv, ja kui ma polnud veel 18, lubas ta mind alati oma põlvel ratsutada. Ja päälegi on tõesti väga lõbus vedada tõrt kärus. Hüppasingi siis püsti ja jooksin järele onu Toomale ja Ennule. Keerasin just parajasti ümber Aia tänava nurga, kui nägin neid kärü sisse veeretavat Vaarikute aiavärvast, ja hetk hiljem kadusid nad majja.

Pidin juba sisse sööstma ja neile seletama, et ma siiski olin kaasa

tulnud, kuid siis otsustasin oodata neid õues.

Vaatasin ringi ja uudistasin ümbrust. Kaevu kõrval märkasin tõrt. See ta ongi, mõtlesin. Ega's maud, kui hüppasin aga tõrde, ja küll nad siis alles üllatuvad, kui hakkavad mind koos vaadiga kärule vinnama! Ronisingi tõrde ja kükitasin maha. Oli soe ja peagi vaibusin unelevasse meeleollu, kuigi oli alles vara. Tuju oli just niisugune, et kas või luuleta paar meetrit värsse, kuid siis äkki kriuksus uks. Kuulsin kedagi pangega kolistavat ja kaevu poole tulevat. Otsustasin olla vaikselt ja oodata veetooja lahkumist. Kükitasin tõrrepõhjas nagu hiirepoeg ja piiludes üle ääre tundsin veetoojas Vaarikute vanaema. Ega's tema mind märka, mõtlesin, päälegi on vaat ju üsna sügav.

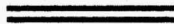
Juba tuli pang kolisedes üles ja siis — oh, mul jääb nüüdki veel hing kinni, kui mõtlen sellele — siis ... siis valati mulle terve see pange-täis külma vett otse kaela. Mu süda jättis löögi vahele ja ma isegi enam ei tea, kuidas see sündis, et järgmisel hetkel juba olin tõrrest väljas ja karjusin keset hoovi. Vanaema oli veelgi enam kohkunud ja karjus samuti. Juba jooksis terve Vaari-

kute pere koos onu Tooma ja Ennuga õue ja keegi ei püüdnudki tagasi hoida naeru. Onu Toomas veeres kohale nagu õnnelik tiiger-hai ja hüüdis: „Jessus, see on ju meie noor daam! Teate, see kaheksateistkümnenaastane! Vaeseke, ta tahtis nii väga veel täna õhtul südiluid närida, kuid nüüd on keegi ta solgiveega üle valanud!“ Vaariku omadel oli kangesti kahju, et selline äpardus juhtus. Neil tuli nimelt saunas külmast veest puudus ja nii saadeti vanaema tõrde vett valama, et siis hiljem terve vaat sauna toimetada. Noh, mina enam ei jäänud kuulama, kuidas seda lugu säääl klaariti, vaid keerasin otse ümber ja vedasin sääred värava poole.

Enn ja onu Toomas järgnesid mulle käruga — nad said ühe teise vaadi — ja onu Toomas oli kogu aja otsekui sisemiselt ilutulestatud. Sellest igatahes piisab, et vihkan teda eluaja. Kui tema poleks tahtnud õlut, poleks juhtunud midagi nii hirmsat. Tema on süüdi kõiges. Nüüd igatsen teha onu Tooma tuhandeks tükiks ja siis tantsida ta haul galoppi rautatud saabastes, nii et ta tunneks, kuidas ma teda vihkan.

Üks lohutus on mul ometi — ta ise vedas kärul!

J. Ranne.

Eesti hümni ajaloost.

riigi- või rahvushümn on patriootiliste tunnete esteetiline avaldus, kollektiivne kinnitamine traditsioonilises värvis ja viisis. Olles individuaalne looming hümn on harilikult ise võitnud oma seisukoha, salmik oma viisiga on saanud ajajooksul laiade hulkade meeleväljendusis isamaa tunnustamise väärilikkuse.

Nõnda on olnud ka meie Eesti hümniga. Mitte mingi ametliku määruse kaasabil, vaid nagu iseenesest on ta tõusnud oma tänasele kohale.

Praegusele hümnile heidetakse ette võõrast algupära, vähest esteetilist väärtust ja muud. Teiselt poolt väidetakse jälle, et need etteheited hümnile pole sugugi olulised, sest hümn on saanud kalliks meile kaasmõjurina mitmeil tähtsail ajaloolisil silmapilkudel.

Eesti riigi hümni sõnad lähevad tagasi soome-rootsikeelsesesse kirjandusse. Kuulus Ludvig Runeberg oli see, kes lõi laulu. Laul tõlgiti soome keelde ja Helsingi muusikaõpetaja Friedrich Pacius komponeeris talle viisi, mis pidi sündima umbes 1848. a., sest 13. mail s. a. on Paciuse poolt juhatavat soome üliõpilaste laulukoor üliõpilaste seltsi peol laulu Paciuse viisiga ette kandnud.

Soome tõlkes on „Maamme“ üheteistkümmesalmiline; Soome hümuiks on saanud esimene ja viimane salm.

Meil Eestis oli läinud sajandi kolmanda veeru keskastmel teiste hulgas isa Jannsen see, kes hoolitses eesti rahvuslike ideede ellukutsu-
mise eest, osutades sealjuures aga ka truualamlikkust Vene valitsusele. Rahvuslikku ärkamist kuulutav esimene sarvehääl — esimene eesti laulu-
pidu — peeti 17.—21. juunini 1869. a. Tartus. Peale muu oli Jannsen see, kes Saebelmanniga koostas programmi ja juhatas koore. Samuti oli suurem jagu laule Jannseni poolt eesti keelde tõlgitud. Laulupeo teise päeva programmis seisab üheksanda numbrina „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“. See oli Jannseni värskemaid isamaalaulude eestistusi. 1869. a. laulupeol astub meie tänapäevane riigihümn lihtsa isamaalaulukesena esimest korda avalikkuse ette.

Jannsen, kelle soome keele teadmised ei küündinud kaugele, on „Maamme“ eesti keeles sõnastanud nähtavasti ettelugemise järgi, sest Jannseni kolmest salmist on ainult esimene salm mingil määral lähedane soome tekstile, teine tuletab algkuju vaevalt veel meelde ja kolmas salm on Jannseni enda looming. Värsimõõt ja stroofiehitus on aga soome originaali oma.

Jannseni salme tuleb pidada pigemini jäljendavaks vabaloominguks kui tõlkeks.

A. Möldroo

Petseri kloostri müür (linoollõige)

„Muisamaa...“ ilmus rakendatuna rahvustunnet äratavasse üritusse. On siiski vägagi küsitav, kas Jannsenil oli siin puhtrahvuslik seisukoht. Jannseniaegse mõiste järgi oli isamaa see, kelle riigivalitsuse alla kuuluti. Rahvuslikke alasid, maad ja rahvast, julgeti ülistada võrdlemisi tagasihoidlikult.

Jannseni salmik õhkub truualamlikkust ja tänulisust isamaa vastu. Teise salmi sõnad: „sind tänan mina alati ja jään sul truuks surmani,“ meenutavad Janseni tavalisi keisrile ja riigile truudustvanduvaid sõnu.

Kuidas ka Jannsen oma luuletist ei ole mõtelnud, igatahes oli selle saatuseks saada julgustavaks helinaks ärkavais rahvuslikes hüüdeis. Peamiselt laulupeod olid tookord võõra võimu all need võimalused, kus võidi massiliselt välja tuua eesti rahvuslik mõtlemine ja ühtekuuluvus. Laul „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ levis rahva seas, teda õpetati koolides kui ilusat eesti laulu.

Nii võis see tulla, et kuuendal eesti laulupeol 1896. a. Tallinna Kadriorus Jaan Tõnisson esitas peale lõppkõnet koosviibijatele ettepaneku tõusta püsti, paljastada pea ja laulda „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm.“ Laul oli võitnud selleks ajaks juba sedavõrd suure üldtuntuse. On teada, et teda lauldi tookord suure üksmeele ja vaimustusega.

Tol ajal valitses Vene riigihümnina teadagi „Jumal, keisrit kaitse sa!“ Ametlikult nimetati seda natsionaalhümniks, mitte keisri- või riigilauluks, mis ta tegelikult oli. Tol ajal ei tohtinud olla mingit hünni meenutavat rahvuslaulu peale riigihümni. 1910. a. laulupeol mindi koguni veel nii kaugele, et ei lubatud laulda riigihümni eestikeelses tõlkes, mis pidi olema ebatäpne.

Teatava üldrahvusliku tunde väljenduse võitnud laul „Mu isamaa...“ ei pääsnud administratsiooni vaenu eest, mis ilmnis juba 1896. a. laulupeol. Tõnissoni ettepaneku järele on teistega koos üles tõusnud ka kuberner ja küsinud kaaslasilt, milles asi seisab. Kui talle seletatud, istunud ta uuesti. Eesti rahvuslaulu ta ei tunnustanud. Järgmisel päeval sai pidu- toimkond karmi kutse ilmuda kubernerilossi aru andma, miks kinnitatud programmist kõrvale kaldutud.

Pole võimalik kirjeldada meie hünni osa punaseil aastail. Maailmasõja eelaastail näeme teda aga jälle reziimi karmi järelevalve all. Eesti hünn keelati ära ka Tallinna „Estonia“ avamispäevadel 29. ja 30. augustil 1913. a. Sellele vihjates hüüdis esimesel peopäeval kõneleja J. Tõnisson oma kõne lõppedes: „Elagu ilma lauluta Eesti!“

Nii kestis see mitmeid aastaid: Eesti hünni ignoreeriti, tema hoopis ärakeelamine aga ei näinud võimule vist otstarbekas.

1917. a. puhusid suures ideeriigis juba pehmemad tuuled. Imperialismile oli antud surmahoop, demokraatia tõstis pea. Tõusis päevakorda väikerahvuste autonoomia küsimus. 1917. a. astuski kokku üldise hääletuse põhjal loodud Eesti Maapäev. Kubermangu komissar pidas avakõne 1. juulil 1917. a. Toompea lossi valges saalis ja kõne lõppedes pani ette laulda hünni. Maapäev jäi kuni oktoobrini maa tähtsamaks asutuseks ja kuulutas enda lõppeks kõige kõrgema võimu esindajaks Eestis.

Eesti hünni suhtes oli maapäeva avamisel see esimene kord, kus ta kanti ette tähtsal ajaloolisel silmapilgul. Varsti pärast seda pääses riigitiitürile punane võim ja maapäev aeti laiali. Nüüd pidi internatsionalismi ees painduma iga rahvuslik üritus. Varsti langes punane võim ja me maa oli viimaks peremeheta. Kui uuesti kokkutulnud maapäev 24. veebruaril 1918. a. kuulutas Eesti iseseisvaks vabariigiks, siis kõlas Eesti hünn kõikjal. Olid rõõmupäevad.

Okupatsioonilaine veeres üle maa. Kuskil jagati Balti hertsogiriigi krooni. Eesti rahvuslik aade, iseseisvus närbus. Eesti hünn polnud keelatud, kuid ta vaikis nagu iseenesest. Kuid ei olnud ka pikemat asumist terasväe võimul ja 1918. a. asub Eesti oma iseseisvuse teele.

Riikliku iseseisvusega sai Eesti hünn oma seadusliku koha. Ta oli juba olemas, noorel riigil polnud tarvis hankida kunstlikult endale lipulaulu. Tähtsuseta isamaa-lauluke, viisilt ja sõnalt ebaehtne, oli võitnud rahva poolehoidu. Temast oli saanud rahvushünn, mis sümboliseerib meie rahvuslikku ühtekuuluvust.

E. Ehala.

PALU.

(Katkend)

Ivan istub rehetoa künnisel ja sügab pead. Õuel viiditavad pääsukesed. Päike heidab hilissügisest läiget üle koristatud põldude. Metsad, ehitatud värvilise rüüga, seisavad iseteadvalt ja tähtsaina põldude servil. Vähe on lehtpuid Setumaal.

Oleks neid rohkem, soovib Ivan ja tsongib pastlaninaga suitsevat plotskiotsa kivikõvaks kuivanud rehetoa muldpõrandal. Kirju kass valvab hiireaugul. Asjata ootab ta, hiiri ei ole kodus, nad on rännanud põldudele terasid nosima.

Setumaal tehakse selkuultööd; kes vähegi jõuab, on jalul. Ka pole sel kuul suuremaid pühasid, ei keisri ega Jumala poolt seatuid. Jumal on kuu unustanud kahe silma vahele, sellevastu aga on ta mõnesse kuusse külvanud pühi rohkem kui tarvis.

Ivan otsib labidat, ei leia seda aga kuskilt. Tuhnib läbi rehealuse, kambri ja õue, kuid mida ei leia, on labidas.

„Oli teisi isegi kaks, pealekauba veel leivalabidas, ja nüüd ei leia ühtegi. Kurat, niisugune asi ei lähe! Kui otsid, siis neid ei leia, kui neid tarvis pole, siis nad vedelevad ikka sul jalus.“

Siunates tümpsib Ivan üleaedselt labidat laenama. Tüki aja pärast näeme teda põldude suunas venivat. Eks ta lähe nüüd rukkipõllule vagusid puhastama.

Rukkipõldude siilud laiuvad tasastena männiku ääres, virksed aetud noolsirgetena risti ja rästi üle põllu.

Ivan kaapab paakunud sõrmedega pudedat mulda ja uurib, kas rukis on juba tärganud elule. Üksikud terad ilmuvad kaabatud kohal nähtavale, ülestursunud, valmis iga minut pead mullast sirutama.

Ivan alustab tööd. Ikka üks labidatäis ühele poole virkse pervele, teine teisele. Järele jääb puhastatud virges nagu kirikutee. Ikka uusi ja uusi puhastatud virkseid tekib põllule, kuni kõik viimaseni on puhtad. Loiult seisab Ivan põlluserval, toetub labidale ja tõmbab pilgu üle põllu. „Jah, kui oleks kõik töö, mis elueas tehtud, siinsamas põllulapil, siis juba näeks midagi. Neid labidatäisi, mida olen pildunud sisemaal, neid ei jõua lugedagi! Oleksin peaaegu mõisnik sõidaksin pikkvankriga ja laksutaksin piitsa nagu Tartu voorimees, kes istub uhkelt pukil ja sõidutab suurtesse kasukatesse mähitud kroonuhärrasid. Kuid pole sellestki kahju, et kõike seda uhket krimplit pole. Hää seegi, kui mõnikord möödud kunagi kuskil võõrsil kaevatud kraavist. Mõnedki neist on juba kamardunud. Uuesti tahaks siis haarata labida, et teda lahti kaevata, küsimata, kas peremees soovib seda või ei. Ja kui mõtelda, et ükskord mind enam pole, kraavid ummistuvad, hiireherned ronivad pervedele ja hoopis uuest kohast võetakse kraavid, paremad ja sirgemad. Halb on mõelda nii, kuid need lugematud längevajunud topetsad kirikaial, eks need räägi säärast keelt.

Aga see Anne jant ei rebene kuidagi Ivani meelest valla, uuesti ja uuesti peab ta sellele mõtlema. Veendunud, et on nõiutud oma pojanaisest, tümpsib Ivan kodu poole. Kodus tassib haopinust koo hagu reheahju ette ja läidab tule. Kui tuli lustakalt ahjus pragiseb, otsib Ivan voodipäitsest vana katkise tikitud käistega hame. Seistes küdeva ahju ees, neelates vanadesse kopsudesse kopitavat suitsu vaatleb Ivan hamet. See ongi kõiges süüdi? See ongi siis see nõiduse vigur? Vastikult viskab Ivan hame tulle. Ahnelt neelab tuli rõiva.

Rehealuse lävele ilmub lõõtsutades Mari.

„Ah sa olõd! Tulli palust kodo, jõudsõ mõtsa serväle, äkki tunnõ hirmsat kõrbenu haisu, nägi aga, et terven külän tuld ega suitso nää pääle mii maja. Oi sa taivanõ vägi, küll ma jahmahtõ. A mis sa siin siis kõrbad?“

„Mis seo sinussõ puttus?“

„Oh sa Jumala vägi! Ei tohi inäm kõnõlda ka! Olõd küll jo hullust lännõ.“

„No kuradi kõnnis, kas jääd vakka või ei?“

See oli löödud juba nagu pilve põuest, rehealune ainult raksatas. Mari ehmus ja taandus õuele.

Nii see jäigi.

P. Evik.

Õpilaskonna taotlustest.

Meie kui noored külvajad vaimupõllul peame hoolsalt silmas pidama, et ükski meie samm ei oleks tarbetu, et viimnegi energia-aatom oleks kasustatud õigesti ja otstarbekalt.

Meile õpilastele on laialdaseks tööpõlluks oma igapäevse koolitöö kõrval isetegevus.

Siin on püüdnud ja püüab meie äsjaasutatud õpilaskond noori kaasa tõmmata iseseisvale kultuuritööle, et vaba enesedistsipliini ja enesekasvatuse teel, üksteist täiendades ja elustades, suudaksime areneda igakülgsest haritud ja arenenud riigikodanikeks, kes võivad olla kasulikud ühiskonnale ja täita väärikalt oma ülesandeid meie rahva- ja kogu haritlasperes. Seda kõike võime saavutada ainult siis, kui meie rinnus püsib raugematult tegevusrüht ja tööind, et meie ettevõtted ja üritused ei kujuneks shabloonilisteks ega sunnituteks, vaid et meie ise omal vabal algatusel, elurõõmust tiivustatud, juhiksime oma tööd ja tegevust. Selleks on meie õpilaskonnas allüksustena ette nähtud õpilasingid, kuhu võivad koonnuda vastava huvialaga õpilased, et innu ja andumusega võiksid teineteise kõrval end täiendada ja edasi arendada oma lemmikalal. Nii teotsevad meil juba praegu karskusring ja spordiring. Neis on juba nii mitmedki õpilased suutnud näidata reaalseid tagajärgi. Kuid suurem osa õpilas-

test on siiski veel nii ütelda neutraalses vees — nad ei ole veel üheski ringis leidnud oma huviala. Ent kas ei avane siin igal kaasõppuril suurepärane võimalus saada uue ringi asutajaks, mis on eeskätt just tema enda huvide kandja. Ringide ellukutsumisel on õpilaskonna valitsus alati valmis toetust andma oma nõu ja jõuga.

Ringide kõrval on õpilaskonnal veel hulk teisi üldist laadi kultuurilisi ettevõtteid. Neist tähelepanuväärsem oleks õpilaskonna ajakiri, mis on meie kõikide iseseisva töö väärikas töövili. See kultuuriline töövili on nagu meie kõikide ajasünnituste ekstrakt, mis meid kõiki vastastikku läbi immutab üksteise vaimusünnitustega. Sellega tekib nagu teatav side meie vahel, mis meid kõiki seob üheks kindlaks tervikuks, mille ainus, kõrge ja püha eesmärk on: kujundada enesest isiksust, olla uhkuseks oma kodule, valguseks oma rahvale ja väärtusiloovaks jõuks kultuurilises ühiskonnas.

A. Lillak.

Kõnevõistlus Petseri Ühisgümnaasiumis

16. IV 1937.

Igal inimesel on tähtis osata väljenduda nii, et teised mõistaksid teda täiel määral. Igaüks peab oskama teha oma mõtted nii arusaadavaks ja esitada neid nii põhjendatult, et kuulajad veenduksid neis. Selleks on tarviline: 1) keeleoskus, kusjuures tuleb arvestada ka õigekeelsust, 2) hääldamise selgus ja puhtus, 3) mõtte ja sõnastuse loogilisus ja täpsus ja 4) rõhu asetamine õigele kohale ja kõnetooni ja tugevuse muutmine vastavalt sisule. Pikema kõne puhul tuleb juurde veel uus nõue: kõneleja peab esitama oma kõne sel kujul, et see tõmbaks kaasa kuulajaid.

Õpilaste tähelepanu juhtimiseks kõneoskuse tähtsusele ja õhutamiseks kaasa töötama mainitud alal enesearendamise teel korraldas Petseri Ühisgümnaasiumi Karskusring 16. aprillil k. a. kõnevõistluse.

Võistlejatele oli antud võimalus ette valmistada pikemat aega, kuna teemad olid välja kuulutatud juba 9. aprillil.

Karskusringi juhatuse poolt olid esitatud järgmised teemad: „Meie kooli noorte

huvialad,“ „Vanad ja noored,“ „Karskusveene tänapäeva-noorte maailmavaate osana,“ „Kas on sportimine vajalik?“ ja tervituskõne mingisuguse sündmuse puhul. Pealeselle oli jäetud võistlejale vabadus valida kõneaine ka väljastpoolt esitatud teemasid oma äranägemise järgi.

Kuna Karskusringil oli mainitud võistlus esimene sellelaadiline katse, siis tulid ilmsiks mõningadki puudused, mille äratundmine on kindlasti kasuks järgnevate võistluste korraldajatele. Kõigepealt polnud avalikult teada antud üldisi võistlustingimusi, mistõttu esines isegi täielist mahalgemist, mille all kannatas paratamatult kõne ilmekus. Ka andis teema vaba valik võimalusi võõra materjali ulatuslikuks kasutamiseks.

Võistlejaid esines keskkoolist 4, gümnaasiumist 3. Parematele kõnelejatele kummaski osas pani Karskusring välja 2 auhinda. Kõnelejate esinemise järjekorramääras loos.

Võistlusest ülevaate saamiseks olgu siinkohal kõigepäält esitatud g. IV-a kl. õpi-

lase H. Puusepa kokkuvõte, kus on vaatluse alla võetud 3 võistlejat :

„I auhinna saanud g. V-a kl. õpilane Eugen Tamm kõneles teemal „Noored ja religioon.“ Käesolevat teemat, mille vastu tuntakse noorte seas vähe huvi, oskas E. Tamm käsitleda aktuaalselt ja elulähedaselt. Esinemine oli rahulik, mõõdukas. Kõne oli hästi ette valmistatud ja viimistletud, mõte seotud ja järjekindel, puudus asjata keerutamine ühe olukorra ümber ja asjatute sõnade tegemine. Ainult kõnetoon oleks võinud olla varjundirikkam. See tundus kuidagi monotoonsena. Kokku võttes võib ütelda, et E. Tamm vääris täiesti esikohta, mis talle määrati. Jääb üle vaid soovida talle edu ka edaspidi.

G. V-a kl. õpilane Leonid Koemets oli valinud teemaks „Karistus, lähtudes Dostojevskist.“ L. Koemetsa kõnes ilmnis varsti ebakindlust, mis laskis oletada puudulikku ettevalmistust ja vähest süvenemist ainesse. Algas natuke parem lõpust, millal tekkis asjatuid pause ja segadusse sattumisi. Ka oli kõne venitatud pikaks asjatute seletuste ja kordamistega. Käesolev teema oleks võinud olla üsna huvitav, kui ta oleks olnud paremini läbi töötatud ja hästi edasi antud.

K. V-a kl. õpilane Albert Lehes esines ideelise ja paremusele juhtiva kõnega teemal „Saagem paremaks“. A. Lehesi esinemine oli rahulik, kõnetoon mitmekesine, rõhurikas, stiil nauditav. Kõne oli sisukas, värviküllane ja jättis rahuldava mulje. Võib täiesti rahule jääda zhürri otsusega, kes hindas A. Lehesi I auhinna vääriliseks“.

Järgnegu lühike ülevaade ka teistest kõnevõistlusest osavõtjast.

Märkmeid meie kooli õpilasorkestrist.

Alljärgnevate ridade ülesanne on anda väike pilt meie kooli õpilasorkestrist ja tema tööst. Juba aastaid on kooli juures tegutsenud õpilastest koosnev puhkpilli-orkester, mis on andnud võrdlemisi kogukesele õpilasile võimaluse omandada muusikalisi oskusi ja arendada oma sellelaadilisi kalduvusi. Just õpilaste muusikaliste võimete arendajana evib kooli orkester tähtsust,

Gümnaasiumi osa II auhinna vääriliseks tunnistati IV-a kl. õpil. A. Sniker, kes kõneles teemal : „Meie kooli noorte huvialad“.

A. Snikeri kõne oli hästi läbi töötatud, esinemine kindel ja sõnastus täpne. Suure puudusena tuleb aga mainida rohkeid keelevigu, mis küll osaliselt on andestatav, kuna A. Snikeri koduseks keeleks pole eesti keel. Samuti tuleb lugeda puuduseks rohket mahalugemist.

Kuna aga A. Snikeri töö oli sisult võrdlematult parem L. Koemetsa omast, langes II auhind temale.

Keskkooli V-a kl. õpilase E. Ehala kõne teemal „Eesti hümni arengust,“ mis ilmub ka käesolevas ajakirjas, pakkus üksikasjalise ja põhjaliku ülevaate Eesti hümni saamisloost ja tarvituselevõtmisest. Kuigi esitamisel oli puudus mahalugemise näol, hindas zhürri Ehalat silski II auhinnaga, arvestades peamiselt töö sisukust.

P. Evik, samuti keskk. V-a kl. õpilane, esines kõnega, mille kandis ette täiesti vabalt. Kuid siinjuures ilmnis ka, et kõneleja polnud sugugi ette valmistanud, mistõttu kõnel puudus kava ja tekkisid asjatud pausid ja kõneaine järele kobamine.

K. IV-a kl. õpilane A. Raag kõige noorema võistlejana esines ootamatult julgena ja ilmekana. Suuremate puudustena tuleks vahest nimetada kõne mahalugemist ja liigset kaldumist üldsõnalisusse.

Igatahes on pandud tugevad alged selleks, et kõneõskus Petseri ühisgümnaasiumis võiks kasvada ja tugevaks sirguda. Loodetavasti on järgmisest kõnevõistlusest osavõtjate arv juba palju suurem ja esinemise tase kõrgem seekordsest.

mis, nagu praegune orkestri tegevus näitab, ka tulevikus ei vähene, vaid võibolla ennem suureneb. Õpilasorkester, mille koosseisu kuulub praegu 20 õpilast, töötab laulu- ja muusikaõpetaja hr. V. Hirvesoo juhatusel. Orkestriharjutused toimuvad iga nädal kaks korda ja neist peavad loomulikult kõik õpilased-orkestrandid osa võtma. Natuke segavalt mõjustavad orkestritööd õppetöö vahe-

ajad, millal peaaegu kõik orkestriliikmed sõidavad oma kodudesse ja millal seetõttu harjutusi ei peeta. Alati pääle pühi on siis märgata, et pillide toonipuhutus ja kõlavus on läinud tagasi. Kui juba kõnelda orkestri tööst ja selle tulemusist, siis peab märkima, et kooli orkester üldse ei saa tõusta eriti kõrgele tasemele, kuna siin määravad paljud tegurid selles suhtes piirid. Tähtsamaid nendest on orkestri koosseisu igaaastane muutumine. On alaline nähe, et igal aastal mitu õpilast „orkestri-mehe“ tiitli maha paneb ja et nende asemele astuvad uued. Uute orkestrisse astujate väljaõpetamine võtab aga aega, mis paratamatult pidurdab orkestri tegevust. Meie orkestril on ka võrdlemisi vanad pillid, mis on oma aja juba peaaegu välja teeninud, missugune asjaolu ei ole päris tähtsusega. Orkestrijuhi hr. V. Hirvesoo energilise teotsemise tõttu aga võimaldub orkestril aegajalt hankida uusi pille. Nagu tähendatud, töötab orkester juba mõni aasta kooli juures, seepärast poleks huvitav pilku heita töötulemustele. Nende ridade kirjutaja on orkestriga ühenduses alles teist aastat, seepärast ei ole ta kompetentne töös, mis enne seda aega tehti. Kui vaadelda aga möödunud ja käesoleva aasta töötulemusi, siis on need võrdlemisi rahuldavad, kui mitte rohkemgi. Käesoleval momendil omab orkes-

ter valimiku kontsertpalu ja täieliku tantsu-repertuaari. Nende kahe aasta jooksul on esinetud kõigil koolis korraldatud aktustel ja koolipidudel. Pääle selle on mängitud ka paljude väljaspool kooli toimunud pidude, paraadide, jumalateenistuste, matuste jt. sündmuste puhul. Kuulajad on olnud alati rahul orkestri esinemisega, nii mängu kui ka distsipliiniga. On teostatud muidki ettevõtteid, nii näit. kuulub orkester skautide organisatsiooni, moodustades sääl ratsa-orkestri. On esinetudki ratsa, seda läinud aasta mais korraldatud ratsaskautide jalutussõidul läbi linna.

Käesoleva aasta maikuu algul esineti Petseri Peetri kog. laulukoori kontsert-ballil kontsertosas ja tantsuks. Kontsertpalade hulgas kanti ette ka orkestrijuhi hr. V. Hirvesoo „Pulmatants“, eesti rahvaviiside motiividel loodud helitöö.

Tähtsa tegurina orkestri edukas tegevuses tuleb märkida orkestrijuhi hr. V. Hirvesoo hoolt ja sõbralikku suhtumist orkestrisse, mille tunnustuseks orkester kinkis temale ta tänavuse sünnipäeva puhul taktikepi. See kõik loob sügava töömeeleolu, mis on tagatiseks, et orkester ka järgnevatel õppe-aastatel suudab edukalt läita oma ülesandeid ja saavutada tulemusi, mis rahuldavad nii orkestrijuhit kui ka — liikmeid.

Väljaandja: Petseri Ühishumanitaargümnaasiumi Õppurkond.

A. Linter & A. Moreli trükk, Petseris 1937. a.

